

ISTORIA SISTEMULUI POLITIC FRANCEZ

Istoria dezvoltării politice a Franței prezintă un deosebit interes deoarece în sistemul politic francez s-au perindat succesiv aproape toate formele de guvernământ. După cum se știe Franța a cunoscut în decursul îndelungatei sale istorii atât monarhia absolută, monarhia constituțională, imperiul, dar și republica parlamentară, iar în prezent ea este o republică semi-prezidențială.

Istoria dezvoltării politice a Franței demonstrează o preocupare permanentă pentru găsirea celor mai adecvate forme juridice de exprimare a unor principii constituționale.

În continuare voi încerca să înfățișez sistemul politic francez într-o viziune istorică, analizând apoi, în mod succesiv, principalele instituții consacrate de actualul aparat de guvernare.

MONARHIA ABSOLUTĂ

Franța a cunoscut, odată cu centralizarea statală, un regim de monarhie absolută exprimat în cunoscutele formule „L’etat c’est moi” și „Après moi le deluge”. Aceste maxime înfățișau într-o formă concentrată întreaga viziune a monarhiei absolute despre personificarea puterii statului în persoana regelui și despre paseismul concepției politice care călăuzea monarhia franceză. În pofida luărilor de atitudine ale unor gânditori, ale unor oameni de înaltă cultură care atrăgeau atenția monarhiei asupra necesității de a se reorienta în concordanță cu noile schimbări intervenite în viața socială, puterea absolutistă monarhică venea tot mai des în conflict cu realitățile sociale, cu cele economice, promovând totodată un sistem care se caracteriza prin abuzuri și încălcarea oricărui libertăți cetățenești.

Deși un gânditor francez atrăgea atenția monarhiei că „Nu există monarhie fără Parlament”, Statele Generale-acele forme de convocare a poporului, în special pentru plata impozitelor-nu fuseseră reunite după anul 1614.

Ideile revoluționare promovate de iluminiști, de teoreticieni care promovau schimbări politice nu aveau să rămână fără ecou. Jean Jacques Rousseau, exprimând un

punct de vedere comun gânditorilor timpului său, declara: „ A renunța la libertatea ta înseamnă a renunța la calitatea ta de om, la drepturile umane, ba chiar și la datoriile tale”.

Sub influența ideilor înaintate, poporul, dar și o parte a clerului și chiar a nobililor, vedea cu urgență necesitatea unor schimbări. Revoluția franceză a inspirat remarcabile documente de gândire politică și juridică, printre care cunoscuta Declarație a drepturilor omului și cetățeanului din 1789.

PERIODA REVOLUȚIONARĂ 1789-1799

Perioada revoluției franceze a fost o perioadă extrem de dinamică și complexă caracterizată prin numeroase deplasări ale forțelor politice; ea s-a axat, în esență, în jurul a trei structuri: a) Adunarea Constituantă, b) Convenția și c) Directoratul, fiecare din aceste structuri reprezentând un anumit moment de echilibru al forțelor politice revoluționare și reflectând chiar unele concepții diferite despre drept și valorile umane.

a)**Constituanta** a reprezentat, de fapt, adunarea care refuzase să se supună somației regelui și care și-a propus să elaboreze o nouă constituție pentru Franța. Acele cunoscute cuvinte ale lui Mirabeau: „Suntem aici prin forța poporului și nu vom pleca decât prin forța baionetelor” reflectau, de fapt, mentalitatea unor gânditori, a unor oameni de elită care vedeau în emanciparea Franței nu numai propria lor emancipare, dar și edificarea unui stat nou, întemeiat în mod ferm pe principiile libertății. Prima Constituție franceză a fost Constituția din 3 septembrie 1791, constituție care mai marca încă menținerea monarhiei, dar fundamenta așezarea acesteia pe baze democratice și constituționale.

Refuzul regelui Ludovic al XVI-lea de a înțelege procesul de schimbări, încercarea acestuia de a fugi peste hotare, complicitatea cu forțele străine care doreau să intervină în treburile Franței au dus în final la judecarea și condamnarea sa. Din acest moment, Franța a început o epocă nouă în care violența revoluționară era considerată mijlocul cel mai eficace pentru a garanta instituțiile unui autentic stat de drept.

Robespierre, unul dintre cunoscuții conducători ai revoluției franceze, enunța ideea conform căreia „ Guvernul revoluției este despotismul libertății contra tiraniei”. Încercând să fundamenteze ideea violenței revoluționare, același gânditor și om politic declara „, Acela care nu urăște crima nu poate să iubească virtutea”.

b)**Convenția.** Perioada Convenției s-a reflectat în adoptarea Constituției din 24 iunie 1793, care nu a mai fost însă aplicată în condițiile confruntărilor pe care le cunoștea viața politică revoluționară franceză. Efervescența procesului de schimbări marca apariția unor numeroase cluburi și organizații revoluționare, dar și cristalizarea unor căi privind mersul mai departe al transformărilor: calea iacobină, exprimată de Robespierre și adepții săi, calea care preconiza intransigența și fermitatea față de adversarii revoluției, și calea girondină, vizând efectuarea unor transformări pașnice, democratice.

c)**Directoratul** a reprezentat o nouă formă de organizare politică; ea dorea să ia locul Convenției revoluționare, păstrând cuceririle revoluției, dar instituind o mai mare garanție a libertății împotriva arbitrarului și eliminând definitiv violența din arsenalul metodelor politice.

Directoratul s-a dovedit, prin întregul său sistem de organizare, un regim politic tranzitoriu care căuta, pe de o parte, să elimine abuzurile săvârșite în numele revoluției, iar pe de altă parte, să mențină valoarea principiilor revoluției.

REGIMUL CONSULAR ȘI IMPERIAL

Regimul consular și imperial marchează trecerea centralizarea puterii și subordonarea rolului adunărilor. Beneficiind de un uriaș prestigiu, primul consul – Napoleon Bonaparte – avea să-și întărească puterea în stat, sfârșind prin a se proclama „împărat al tuturor francezilor”.

Înfrângerea lui Napoleon și restabilirea monarhiei avea să ducă pentru o scurtă perioadă, la revitalizarea practicilor „fostului regim”. Cu toate acestea monarhia franceză restaurată prin Carta din 4 iunie 1814 avea să păstreze, totuși, o anumită imagine a fostelor libertăți care nu mai puteau fi ignorate de poporul francez.

MONARHIILE CENSITARE

Ca urmare a mișcărilor politice în Franța, în 1830 monarhia acceptă principiul „Regele domnește, dar nu guvernează”. Este vorba de o trecere de la regimul absolutist la

un regim democratic, dar bazat pe recunoașterea censului ce fusese deja stabilit ca principiu de vot în 1814.

Sufragiul universal, cucerire a revoluției franceze, era înlocuit tot mai mult de un sufragiu censitar ce dorea să asigure sprijinul instituțiilor politice de către o clasă puternică de proprietari.

Dacă în 1814 începeau să se întrevadă potențialitățile edificării unui regim parlamentar, acesta în 1830 devenea realitate.

A doua revoluție franceză, determinată de evenimentele revoluționare din 1848, avea să restabilească sufragiul universal care în 1850 urma să fie redus datorită înscrierii condiției domiciliului, pentru ca în 1852 să fie reintrodus. Regimul politic instaurat în 1848 avea să fie un regim democratic apropiat de regimul prezidențial.

AL DOILEA IMPERIU

Al doilea imperiu, proclamat de Ludovic Bonaparte, după ce efectuase o masivă concentrare a puterilor în mâinile executivului, avea să reprezinte o reluare în forme noi, parlamentare, a sistemului monarhic. Împăratul păstra importante prerogative politice și în sistemul de organizare a statului, respectând totuși instituțiile democratice ale statului.

Regimul lui Ludovic Bonaparte se deosebea fundamental de cel al predecesorului său, deoarece legislativul își menținea prerogativele sale, puterile împăratului nefiind aceleași cu cele pe care, la timpul său, Napoleon I le concentrase în mâinile sale.

Regimul-deși autocrat-permitea totuși o marjă de libertate politică, iar angajarea tot mai puternică pe plan extern a dus la prăbușirea sa ca o consecință a războiului franco-german.

Comuna din Paris din 1870 a fost o încercare efemeră de a edifica un nou tip de stat proletar, pe ruinele fostului imperiu.

A TREIA REPUBLICĂ

A treia republică a fost precedată de evenimentele deja amintite ale războiului franco-prusac care au făcut ca imperiul să nu poată supraviețui dezastrului de la Sedan.

Un guvern de salvare națională a fost investit de către Corpul legislativ pentru a semna armistițiul și a organiza, la 8 februarie 1871, alegerea unei Adunări Naționale. Această adunare, ce avea drept scop să restabilească în mod primordial pacea cu Germania, avea să se consacre în același timp elaborării unei noi Constituții. Ea era dominată de figura lui Thiers, cunoscut om politic care avea să declare că „ Republica este forma de guvernământ care ne dezbină cel mai puțin”.

Instituțiile statului definite de Constituția din 1875 erau: Parlamentul bicameral, compus din Camera Deputaților, aleasă pe 4 ani, și Senatul alcătuit din senatori numiți pe viață sau recrutați prin scrutin indirect. Spre deosebire de Camera Deputaților, al cărei mandat era de 4 ani, mandatul senatorilor era de 9 ani, o reînnoire a mandatelor efectuându-se o dată la trei ani. Vârsta pentru a fi ales deputat era de 25 de ani, iar vârsta cerută pentru ca o persoană să fie aleasă senator era stabilită la 40 de ani.

Camerele aveau în principal atribuția de a vota legile; reunite, ele puteau pune în discuție responsabilitatea guvernului.

Președintele republicii era ales pe termen de 7 ani, prin scrutin secret, cu majoritatea absolută a voturilor de către Camera Deputaților și Senat, reunite la Versailles ca Adunare Națională. Președintele era șef al statului și șef al executivului, dispunând de largi atribuții de a desemna miniștrii, de a avea inițiative legislative, de a opune un veto provizoriu, având în același timp statutul unui șef de stat parlamentar, nefiind răspunzător pentru actele sale (de care răspundeau miniștrii).

Miniștrii erau numiți de președinte, fiecare având conducerea unui departament.

Ca o consecință a numeroaselor crize și frământări politice pe care le-a cunoscut în acea perioadă viața politică franceză, se produce o trecere de la primatul adunărilor la întărirea executivului. Totodată, are loc și un proces de modernizare a Constituției, în 1884 renunțându-se la instituția senatorilor pe viață și modificându-se regulile de desemnare a senatorilor.

Cea de-a treia republică a durat până în 1940, când prăbușirea Franței în fața atacului german a suprimat instituțiile celei de-a treia republici iar mareșalul Petain a convocat Adunarea Națională la Vichy pentru a-l investi cu largi atribuții de șef al statului.

Prin legea din 10 iulie 1940, mareșalul Petain a dobândit atribuții foarte largi, în Franța fiind instituit un regim autocrat apropiat de Germania, care nu exercita decât o autoritate limitată asupra teritoriului său și care a sfârșit prin a fi, cu timpul, subordonat în întregime autorităților germane.

A PATRA REPUBLICĂ

Cea de-a patra republică franceză își găsește originea în instituțiile revoluționare create de generalul De Gaulle în timpul luptei de eliberare a țării. În aprilie 1944 se angajase să reunească o adunare constituantă, cel mai târziu în anul întregii eliberări a teritoriului, pentru a pune bazele unei edificări noi, democratice, a statului.

Printr-un referendum organizat la 21 octombrie 1945, francezii au fost întrebați dacă doreau ca adunarea ce va fi aleasă de ei să fie și adunare constituantă, și dacă apreciau oportun ca o nouă Constituție să organizeze într-un mod nou puterile statului.

Organizarea puterilor în sistemul Constituției din 1946 consacră Parlamentul bicameral, compus din Adunarea Națională aleasă prin sufragiu universal direct, pe baza reprezentării proporționale, și Consiliul Republicii, cea de-a doua Cameră, ales prin scrutin indirect, departamental.

Președintele republicii era ales pe șapte ani. El avea atribuții importante, printre care numirea Consiliului de miniștri, promulgarea legilor și desfășurarea raporturilor internaționale. Cu toate acestea, în sistemul acestei constituții președintele pierdea multe dintre prerogativele esențiale din 1875: dreptul de dizolvare a Parlamentului, inițiativa legislativă, responsabilitatea executării legilor.

Guvernul era format din președintele de consiliu, care avea importante atribuții ce aparținuseră anterior președintelui republicii.

Noul sistem consacra un regim parlamentar, înscriind reguli cu privire la răspunderea politică a guvernului. Dizolvarea Adunării era menținută, dar existau condiții dificile pentru ca ea să se producă.

Cea de a patra republică avea să dureze 12 ani și 5 luni; neputința sa de a face față problemelor Franței a dus la discreditarea și la înlocuirea ei cu o altă formă de guvernământ în care președintele dispune de atribuții importante.

SISTEMUL POLITIC FRANCEZ CONTEMPORAN

După insurecția din 13 mai 1958 din Algeria, care pe atunci era colonie franceză, generalul De Gaulle a fost solicitat să formeze un guvern. La 1 iunie 1958, cu 329 voturi contra 224, generalul De Gaulle a fost investit în calitate de prim ministru al unui guvern care avea să fie cel din urmă al celei de a patra republici. La 2 iunie același an, generalul De Gaulle a obținut depline puteri, în această privință Adunarea Națională dând satisfacție solicitării sale de a deține puteri depline spre a putea face față situației nou create. Recurgând la această măsură, Parlamentul a efectuat o derogare de la prevederile art. 90 din Constituția din 1946 cu privire la revizuirea Constituției, acceptând o procedură de revizuire pentru a transfera puterile constituante generalului De Gaulle, sau mai curând Guvernului.

Ca urmare a măsurilor ce au fost adoptate, s-a trecut la elaborarea unei noi Constituții, care diferea – sub o serie de aspecte – în mod fundamental de Constituția din 1946.

1.Parlamentul

Constituția din 1958 a păstrat regimul parlamentar, dar a întărit foarte mult puterile prezidențiale. Adunarea Națională, prima dintre cele două Camere ale Parlamentului francez, se compune din 277 de deputați. Ea se constituie prin sufragiu universal direct, pe durata unui mandat de 5 ani. Senatul cuprinde 321 senatori, care sunt aleși pe timp de 9 ani, de către un colegiu electoral compus în principal din consilierii aleși în fiecare departament. Cea de „a treia Cameră” a Parlamentului, cum este ea numită în literatura de specialitate, Consiliul Economic și Social, cuprinde 230 de reprezentanți ai unor variate grupuri, sindicate, uniuni ale muncitorilor, ale fermierilor exercitând un rol consultativ pentru programele pe termen lung, în deosebi.

Bicameralismul francez este inegalitar, Adunarea dispunând de prerogative de care nu dispune Senatul. Acesta se găsește totuși într-o poziție mult mai bună decât Consiliul republicii, organism similar existent anterior constituirii Senatului, dar are o poziție mai puțin importantă decât Senatul din 1875.

Senatul are o situație cu totul specială, prin aceea că nu poate fi dizolvat; mandatul membrilor săi este de 9 ani, pe baza unei reînnoiri la fiecare trei ani; el poate bloca, însă, o propunere de revizuire constituțională, ceea ce face din el unul din garanții Constituției.

În ceea ce privește cele două Camere ale parlamentului francez, ele prezintă o serie de reguli comune. Astfel în rândul acestor reguli o poziție dintre cele mai importante o ocupă acelea care se referă la statutul parlamentarului.

Parlamentul lucrează în sesiuni, care pot fi ordinare sau extraordinare. Inițiativa convocării unei sesiuni extraordinare a Parlamentului aparține primului ministru sau Adunării Naționale, dar nu Senatului. În cazul în care inițiativa aparține primului ministru durata sesiunii nu este limitată. În cazul inițiativei Adunării, măsura este adoptată de majoritate, iar sesiunea nu poate dura mai mult de 12 zile, urmând să fie încheiată înainte de acest termen dacă ordinea de zi este epuizată.

Cele două Camere au regulamentele lor, care stabilesc regimul organizării interne și desfășurarea activității lor.

Activitatea parlamentară se desfășoară sub conducerea președinților celor două Adunări, având ca formă de organizare birourile, grupurile parlamentare, alături de care mai există un alt organ de lucru – Conferința președinților-, o reuniune a președinților și a vicepreședinților celor două Adunări, precum și a președinților comisiilor permanente. Această conferință decide în legătură cu ordinea de zi. Ordinea de zi este prioritară și cuprinde în special proiectele de legi a căror urgență este stabilită de guvern și o ordine complementară, care este aprobată de conferința președinților, iar apoi de Cameră.

Atribuțiile Parlamentului constau, în primul rând, în elaborarea legilor, existând domenii în care legislatorul determină principiile fundamentale, domenii în care acesta fixează regulile și domenii în care nu există o asemenea prevedere.

În ceea ce privește inițiativa legislativă aceasta poate aparține primului ministru sau parlamentarilor, dar există unele limitări cu privire la domeniile în care pot fi întreprinse inițiative parlamentare. Astfel, inițiativa parlamentară nu se poate referi decât la acele domenii care sunt rezervate legiuitorului de către Constituție. De asemenea, inițiativa deputaților nu poate fi exercitată în materie de cheltuieli, iar în Franța, încă din 1981, urmându-se practica britanică, a fost acceptată o asemenea măsură.

Există și posibilitatea ca Parlamentul să refuze dezbaterăa unei inițiative care s-ar referi la probleme de cheltuieli prin care s-ar mări sau s-ar diminua sarcinile financiare ce revin statului.

Discutarea legilor este precedată de o dezbateră în cadrul comisiilor. Acestea funcționează pe baza unor regulamente sau pe baza principiilor generale.

Proiectele odată adoptate de una din Camere sunt trimise celeilalte Camere.

Anumite probleme de ordin juridic se ridică în legătură cu „naveta” și comisia mixtă paritară. În principiu, cele două Camere se găsesc la egalitate și o navetă fără sfârșit ar putea afecta desăvârșirea procesului legislativ, dar se admite principiul că nici o Cameră nu poate să facă să prevaleze punctul său de vedere. Constituția a permis totuși o anumită procedură care permite Guvernului să scoată din impas probleme de genul celei menționate. Astfel, Guvernul poate-după două lecturi ale proiectului de către fiecare adunare, sau numai după o singură lectură-când consideră că este o problemă de urgență, să recurgă la o comisie mixtă paritară formată din 7 deputați și 7 senatori, al cărei rol este de a căuta un compromis între dispozițiile în suspensie.. Această prevedere reprezintă însă o facultate, iar nu o obligație.

Există și proceduri excepționale în sistemul parlamentar francez, ca de pildă procedura de urgență, procedura bugetară (care implică un termen de 70 de zile, din care 40 sunt rezervate primei lecturi) și problema promulgării legilor.

Controlul Parlamentului asupra Guvernului se face pe mai multe căi, asigurarea posibilității de informare fiind o condiție esențială a controlului. Astfel, trebuie menționate aici, ca și în alte parlamente întrebările și interpelările adresate Guvernului; de asemenea declarațiile asupra unor subiecte de actualitate; comisiile de anchetă înființate de Parlament, precum și controlul efectuat de parlamentari asupra înfăptuirii politicii europene.

În ce privește „cea de-a treia Cameră „ –Consiliul Economic și Social- despre care am arătat că se compune din 230 de membrii, ea a fost constituită datorită intenției de a asocia la elaborarea anumitor decizii nu numai reprezentanții unor cetățeni „abstracți”, dar și oamenii angajați în viața economică și socială.

În ceea ce privește avizele pe care aceasta le emite, la solicitarea Guvernului, ele sunt obligatorii pe plan economic și social, ca și legile program. Ele sunt însă facultative când privesc proiecte, propuneri, decrete, unde se consideră că opinia sa ar putea fi utilă.

Spre deosebire de statutul acestui organism în timpul celei de a patra Republici, în prezent Consiliul nu poate emite avize la solicitarea Camerei.

2.Președintele Republicii

Instituția prezidențială ocupă un loc important în sistemul instituțiilor politice ale Franței.

Cu privire la desemnarea președintelui republicii, după modificarea constituțională din 1962 aceasta se face în mod direct de către întreaga populație. Reforma din 1962 a dat un surplus de autoritate instituției prezidențiale, stabilind că președintele republicii este ales pe o perioadă de 7 ani prin sufragiu universal direct.

Președintele este ales cu majoritatea absolută din sufragiile exprimate. Dacă o asemenea majoritate nu este obținută la primul tur de scrutin, se procedează la al doilea, în a doua duminică. La acest al doilea tur de scrutin se pot prezenta numai cei doi candidați care au obținut cel mai mare număr de voturi după primul tur de scrutin.

Scrutinul este deschis la convocarea Guvernului, iar alegerea noului președinte are loc la cel puțin 20 și cel mult 30 de zile înainte de expirarea mandatului președintelui în exercițiu.

În caz de vacanță a președinției, indiferent de cauză, sau în cazul unei incapacități constatate de Consiliul Constituțional, sesizată de Guvern și hotărâtă cu majoritatea absolută a membrilor săi, funcțiile președintelui republicii sunt exercitate provizoriu de președintele Senatului, iar dacă acesta nu are capacitatea de a exercita aceste funcții, de către Guvern.

În caz de vacanță sau de incapacitate definitivă, declarată de către Consiliul Constituțional, scrutinul pentru alegerea unui nou președinte are loc, cu excepția unor situații de forță majoră constatate de către Consiliul Constituțional, la cel puțin 20 de zile și la cel mult 35 de zile de la declararea vacanței.

Președintele este responsabil politic în fața poporului, iar mijlocul cel mai clar prin care poporul își exprimă dezaprobarea este nerealegerea unei persoane în funcția de președinte al statului; dar responsabilitatea președintelui poate să intervină în anumite

momente, cum este cazul răspunderii pentru înaltă trădare, când președintele este judecat de o Înalță Curte de Justiție. În principiu președintele nu este responsabil nici penal, nici civil pentru actele comise în timpul exercițiului funcțiilor sale. Răspunderea președintelui pentru înaltă trădare este de competența unei Înalte Curți, care se compune din 12 persoane. Procedura în fața Înaltei Curți este declanșată printr-o sesizare, printr-o rezoluție care este votată de fiecare Cameră cu majoritate absolută.

Înalta Curte este asistată de o comisie de instrucție compusă din 5 membri ai Curții de Casație, care procedează la un prim examen al dosarului. Faptul că instrucția este încredințată unei asemenea comisii demonstrează dorința de a juridicționaliza procedura.

În ceea ce privește puterile președintelui, acestea sunt: numirea primului ministru, dreptul de a se adresa Parlamentului cu mesaje, numirea președintelui și a membrilor Consiliului Constituțional, sesizarea Consiliului Constituțional.

Există un număr de puteri ale președintelui care sunt împărțite cu alte organe, situație în care este necesară contrasemnarea de către parlament a unor acte ale președintelui.

Cu privire la atribuțiile pe care președintele le exercită față de națiune, la loc de frunte se înscrie, desigur, conducerea relațiilor internaționale, calitatea sa de comandant al armatei și recurgerea la prevederile art. 16 din Constituție.

Printre atribuțiile președintelui în raporturile acestuia cu Guvernul se numără și semnarea ordonanțelor și decretelor acestuia, precum și numirea unor înalți funcționari.

Față de Parlament, atribuțiile președintelui privesc intervenția în procedura legislativă, președintele putând să intervină în ceea ce privește retragerea de pe ordinea de zi a unui proiect de către Consiliul de miniștri. De asemenea, în relațiile cu puterea legislativă, președintele poate dizolva Adunarea Națională, ceea ce constituie una din atribuțiile sale cele mai importante, pe care o poate realiza fără contrasemnarea primului ministru; există însă și situații când dizolvarea este imposibilă, de pildă atunci când se aplică art.16.

Tot privitor la relațiile președintelui cu puterea legislativă putem menționa dreptul acestuia de a adresa mesaje, de a cere a doua dezbatere a unei legi(așa numitul „drept de veto suspensiv”), dar această atribuție este supusă contrasemnării; reunirea Congresului

în cadrul procedurii de revizuire; deschiderea și închiderea sesiunilor extraordinare ale Parlamentului.

În sfârșit, în ce privește justiția, președintele dispune de dreptul de grațiere și este președintele Consiliului Superior al Magistraturii.

În afara atribuțiilor menționate, mai pot fi citate : inițiativa revizuirii Constituției, sesizarea Consiliului Constituțional și exercitarea unor înalte funcții onorifice, ca protector al Academiei Franceze sau Mare Maestru al Ordinului Legiunii de Onoare.

3.Guvernul

Așa cum s-a arătat al punctul precedent, puterea executivă în Franța aparține Președintelui Republicii și Guvernului, ceea ce a determinat o serie de comentatori politici să considere executivul francez ca fiind un executiv „bicefal”.

În ceea ce privește numirea primului ministru, aceasta reprezintă o atribuție proprie a președintelui republicii. Decretul președintelui republicii, în acest caz, nu are nevoie să fie contrasemnat de primul ministru care iese din activitate. Pe de altă parte, președintele este liber să desemneze pe cine dorește pentru funcția de prim ministru și nu este obligat să procedeze ca în timpul celei de-a patra Republici la o consultare cu grupurile politice parlamentare. Cu toate acestea, el trebuie să țină seama de cerința ca persoana ce va fi desemnată să se bucure de încrederea majorității parlamentare.

În ceea ce privește desemnarea miniștrilor, aceștia sunt numiți de președinte la propunerea primului ministru. Tot președintele este cel care are dreptul să accepte revocarea pe care o face Adunarea Națională.

Referitor la statutul membrilor Guvernului, trebuie precizat că există diferite categorii de membri ai Guvernului. Faptul că în sistemul francez președintele republicii prezidează deliberările Consiliului de miniștrii nu-l transformă pe președinte în membru al Guvernului. Pe de altă parte, alături de prim ministru, în Cabinet mai există miniștrii de stat, titlu care este dat de autorități în considerarea unor personalități pe care le au în cadrul partidelor din care fac parte; de asemenea Guvernul cuprinde uneori miniștrii delegați pe lângă primul ministru, dar categoria cea mai largă o reprezintă miniștrii deținători ai unor portofolii-26 în prezent în Cabinetul francez. Mai există, în sistemul guvernamental francez, miniștrii delegați pe lângă miniștrii; miniștrii delegați care nu

sunt arondați pe lângă un minister și secretari de stat, autonomi sau desemnați pe lângă un anumit ministru.

În principiu, secretarii de stat nu participă la ședințele guvernului, ei sunt invitați atunci când se dezbate probleme care-i interesează în mod direct.

Funcțiile ministeriale sunt incompatibile cu funcțiile profesionale private, dar și cu funcțiile publice.

În ceea ce privește responsabilitatea civilă și penală a miniștrilor s-au confruntat mai multe puncte de vedere. Au existat puncte de vedere potrivit cărora miniștrii trebuie să fie supuși jurisdicției civile și penale la fel ca oricare alți funcționari de stat, puncte de vedere care mergeau pe linia scoaterii miniștrilor de sub regulile responsabilității obișnuite, și puncte de vedere care se pronunțau în sensul constituirii unor instanțe speciale.

Competența de a judeca actele îndeplinite de miniștrii în exercițiul funcțiunii revine Curții de Justiție a Republicii, compusă din 12 parlamentari desemnați de Cameră și Senat și 3 magistrați de la Curtea de Casație.

Procedura privind sesizarea Curții aparține oricărei persoane, existând, privitor la aceasta, un dublu filtru: o Comisie de examinare a plângerilor și o Comisie de instrucție. După ce acestea ajung la anumite concluzii, Curtea examinează cauza și pronunță soluțiile pe care le consideră necesare.

Față de Parlament, primul ministru apare ca un reprezentant al majorității. El are totodată și dreptul de a participa la procedura legislativă, semnând și depunând pe masa Parlamentului proiectele de legi în numele Guvernului.

Un aspect asupra căruia trebuie să ne oprim îl reprezintă puterile excepționale ale Guvernului. Acestea apar, în mod firesc, în cazul stării de asediu sau al stării de urgență. Dar există, de asemenea, și sistemul ordonanțelor, care permite Parlamentului să abilitaze Guvernul pentru a emite anumite reglementări cu caracter normativ. Aceste ordonanțe sunt subordonate unor reguli de fond și anume: să aibă în vedere executarea programului guvernamental; să nu aibă o durată nelimitată și să nu aducă atingere valorilor constituționale. Totodată, ordonanțele sunt subordonate unor reguli de control, în sensul că va exista un control efectuat de Consiliul Constituțional asupra legii de abilitare, precum și de Consiliul de Stat căruia ordonanțele, ca acte administrative, îi pot fi deferite

în timp de două luni de la publicarea lor, cu excepția cazului în care Parlamentul le-a ratificat. Ordonanțele intră în vigoare imediat, dar Guvernul trebuie sub sancțiunea caducității să ceară ratificarea lor de către Parlament într-un termen fixat de legea de abilitare.

În ceea ce privește puterea miniștrilor, aceștia sunt șefi ai administrațiilor supuse autorității lor. Ei dispun de o putere limitată: pot să dea anumite ordine, dar să și numească în funcțiile publice care sunt de competența lor; contrasemnează hotărârile președintelui republicii sau ale primului ministru în problemele care se referă la departamentul lor și sunt ordinatorii de credite ai ministerelor respective.

Gândirea și practica politică franceză au exercitat și exercită o influență dintre cele mai importante asupra dezvoltării democrației. Istoricele principii înscrise în Declarația drepturilor omului și cetățeanului au fost încorporate în legile fundamentale ale unor state ce și-au dobândit independența. Valoarea morală, politică și juridică a marilor principii stabilite de Revoluția franceză a depășit momentul epocii respective, proiectându-se ca adevărate comandamente ale înfăptuirii unei societăți democratice într-o lume bazată pe respectul regulilor de drept.

În lumina Declarației și a jusnaturalismului francez, sunt considerate astăzi drepturi absolut personale, de care indivizii trebuie să se bucure în calitatea lor de persoane, libertatea, egalitatea, proprietatea (considerată sacră și inviolabilă), siguranța și rezistența împotriva asupririi. Principiile menționate sau afirmat incontestabil ca reprezentând drepturi fundamentale cetățenești, întrucât oamenii revendicând posibilități egale de a fi admiși în toate demnitățile, posturile și serviciile publice, se prezintă ca membrii ai unei societăți ce trebuie să le recunoască aceleași drepturi și îndatoriri. Orice cetățean are dreptul să vorbească, să scrie, să-și tipărească, să-și exprime ideile și să răspundă la folosirea abuzivă a acestei libertăți. Cetățenii au, totodată, dreptul să constate necesitatea contribuției publice, să o consimtă în mod liber, să-i urmărească întrebuințarea, să-i fixeze volumul, modul de impunere, de încasare și de durată. Nici un om nu poate fi acuzat, arestat sau deținut decât în cazurile prevăzute de lege și potrivit formelor pe care legea le prescrie.

Deci marile principii pe care Declarația drepturilor omului și cetățeanului le-a fundamentat constituie astăzi idei extraordinare, a căror importanță se proiectează peste veacuri ca elemente indispensabile oricărei societăți.; ideea că oamenii se nasc și rămân liberi, că scopul oricărei asociații politice este apărarea drepturilor naturale și imprescriptibile ale omului rezistă, dincolo de vicisitudinile timpului, ca idei esențiale pe care trebuie să se întemeieze orice societate politică.